

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง การอธิบายความหมายของคำ
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง การอธิบายความหมายของคำ
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๖๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ความหมายของคำ ประโยค และข้อความ

คำ คือ เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ ด้วยการพูดหรือตัวหนังสือที่เขียนขึ้น มีความหมายในตัวเอง ซึ่งจะมีก็พยางค์ก็ได้ เช่น มะละกอ ทะเล กบ แมลง สิ้นค้า โยธา ตะกร้า ฯลฯ

ความหมายของคำมีอยู่ ๒ แบบ ได้แก่ ความหมายโดยตรงของคำ และความหมายโดยนัย (ซึ่งอาจเรียกว่าความหมายเปรียบเทียบหรือความหมายแฝงก็ได้)

การอธิบายความหมายของคำ

การอธิบายความหมายของคำ เป็นการอธิบายความหมายของคำศัพท์ในบทเรียน หรือจากเรื่องทีอ่าน โดยผู้อ่านจะต้องอ่านเรื่องนั้นตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วค้นหาคำที่ไม่เข้าใจ จากนั้นขีดเส้นใต้คำเหล่านั้นไว้ แล้วหาความหมายจากพจนานุกรม หรือสังเกตจากบริบทแวดล้อมในประโยค

ตัวอย่าง

ฝึกอ่านจับใจความ

พร้อมคิดตามและจดจำ

ความคิดลึขิตคำ

ผ่านการพูดและการเขียน

คำศัพท์ คือ ลีขิต

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของคำว่า ลีขิต ไว้ว่า

(๑) น. หนังสือ, จดหมาย, (นิยมใช้เฉพาะจดหมายของพระสงฆ์), หากเป็นจดหมายของสมเด็จพระสังฆราช ใช้ว่า พระลีขิต. (ป., ส.)

(๒) ก. เขียน, กำหนด, เช่น พระพรหมได้ลีขิตชีวิตไว้แล้ว. (ป., ส.)

สรุป จากบริบทที่สังเกตได้ คือ คำว่า “ลีขิต” หมายถึง เขียน เพราะเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการคิด แล้วจึงเป็นการพูดหรือการเขียนก็ได้ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงคำว่า ลีขิต กับคำว่า การเขียนให้สัมพันธ์กันได้

หลักพื้นฐานการอธิบายความหมายของคำ

การอธิบายความหมายของคำ ประโยค และข้อความ มีหลักการพื้นฐาน ดังนี้

๑. การเปิดดูความหมายจากพจนานุกรม

พจนานุกรม คือ หนังสือที่ช่วยอธิบายคำในภาษาใดภาษาหนึ่ง เรียงตามลำดับตัวอักษร โดยทั่ว ๆ ไป จะบอกความหมายและที่มาของคำ ซึ่งเราสามารถเปิดดูความหมายและที่มาของคำในพจนานุกรมได้

๒. การสังเกตและดูบริบทในประโยค

บริบท คือ สถานการณ์แวดล้อมเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของภาษาหรือถ้อยคำซึ่งเราสามารถอธิบายความหมายของคำได้จากการสังเกตและดูบริบทในประโยคได้

ตัวอย่าง

แผ่นดินไทยไทยรักสลักจิต
เอกราชมรดกตกทอดมา

พลีชีวิตชาติศาสนา
ให้ลูกหลานรักษาไว้ยั่งยืน

(ศึกษาภษิตและร้อยกรอง : ฐะปะนีย์ นาครทรรพ)

ให้อธิบายความหมายของคำที่ขีดเส้นใต้ คือคำว่า **มรดก**

จากคำประพันธ์ หากสังเกตบริบทจะทราบได้ว่า “มรดก” อยู่ใกล้กับคำว่า “ตกทอด” ซึ่งทำให้เข้าใจในระดับพื้นฐานว่า คำว่า “มรดก” คือ สิ่งที่ตกทอดจากบรรพบุรุษ เพราะเอกราชของชาติไทยที่ได้มานั้น บรรพบุรุษได้เสียสละชีวิตปกป้องรักษาไว้

ตัวอย่าง การอธิบายความหมายของคำศัพท์จากเรื่อง สุภษิตสอนหญิง

เทพไทในห้องสืบทอดชั้น
ว่าสตรีนี้เป็นยอดยพพาล

จะชวนกันสรรเสริญเจริญสาร
ได้เลี้ยงท่านชนกชนนี

๑. เทพ หมายถึง เทวดา
๒. สรรเสริญ หมายถึง กล่าวคำยกย่อง, เชิดชู, เทิดทูน
๓. สตรี หมายถึง ผู้หญิง
๔. เจริญ หมายถึง เติบโต, งอกงาม, ทำให้งอกงาม
๕. ยพพาล หมายถึง หญิงสาวสวย